

Türkiye ve Yunanistan Arasında Bir Gümrük ve İktisat Birliğine Dair Tasarı [*]

Dr. A. Sbarounis

(Atina)

VII. Türkiye ve Yunanistan arasında kurulacak Ziraî Pool (Birlik)

Türkiye ve Yunanistan arasında bir ziraî birlik, a) bir «iktisadî tezat», yâni, dahilî ihtiyaçların daha iyi karşılanabilmesi için her iki ekonomi arasında karşılıklı tamamlama, ve b) bir «iktisadî birlik», yani zararlı rekabete mâni olmak için her iki memleket arasında ticaret ve istihsal politikası hususunda bir işbirliği şeklinde tezahür edebilir. Bazı mahsuller için her iki şık da kabili tatbiktir.

Benelux'dan elde edilen tecrübeler ve Pleven Plânı, Mansholt Plânı, Pflimlin Plânı, Stikker Plânı ve Ziraî Pool'lara dair müzakereler, bu gibi hususlarda kademe kademe ilerlemenin daha makul olduğunu göstermektedir. Bundan ötürü Türkiye ve Yunanistanın buğday ve diğer hububatlar, tütün, pamuk, kuru üzüm ve yağlı tohumlar gibi altı önemli ziraî mahsül için kuracakları ziraî birliklerle işe başlamaları gerekir.

«Ziraî Pool» dan kasdettiğimiz mânaya gelince: bu terimden, ele alınan her mahsul için bir «gümrük birliği» ve bir «iktisadî birlik» dahil olmak üzere Türkiye ve Yunanistan arasında kurulacak birlikleri anlamamız lâzımdır.

«Buğday birliği» Türk ve Yunan ekonomileri arasındaki karşılıklı tamamlamanın bariz bir örneği olabilir.

[*] Baş tarafı 13. cilt, sayı 1-4 dedir (bk. s. 150-198).

[135] Pflimlin Plânı, Mansholt Plânı ve Ziraî Birliklere dair yapılan diğer tasarılar.

Türkiye yılda 6.500.000 ton buğday istihsal etmekte ve bunun 450.000 tonunu ihraç etmektedir. Yunanistan ise yılda 1.050.000 ton istihsal etmekte ve 405.000 ton da ithal etmektedir. Maamafih, Yunanistan buğdayı fazla istihsalini sanayi memleketlerine satan Türkiyeden ithal etmemektedir.

Görüldüğü gibi, kurulacak bir buğday birliği Yunanistanın buğday ihtiyacını karşılayacaktır. Hernekadar buğday istihsalı her iki memlekette de artıyorsa da, Türkiyedeki artış nisbeti daha yüksektir. Ziraî reform'dan sonra Yunanistanda buğday ziraati küçük işletme halinde yapılmaya başlamıştır ve bu sahada büyük işletme pek azdır. Türkiyede ise tam aksine, küçük işletmelerin dışında büyük arazi sahipleri ve devlete ait geniş çiftlikler mevcuttur. Devlet ziraat memurlarının idare ettiği, modern ziraat metodları ve makinelerle çalışan devlet çiftlikleri ve hususî teşebbüse ait büyük çiftlikler sayesinde Türkiye bugün buğday ihracatçısı memleketler arasında dünyada beşinci gelmektedir.

Her iki memlekette de buğday, a) gümrük resimleri ve, b) fiyat sigortası, yani hükümetin buğday fiyatlarını desteklemesi yoluyla iki şekilde himaye edilmektedir. İstihsal Yunanistanda gayri iktisadîdir ve ancak yüksek gümrük resimleri ve fiyatların korunması sayesinde yapılabilir. Türkiyede de himaye çok önemliyse de, umumiyetle istihsal maliyetinin daha düşük olması ve fiyat politikası sayesinde beynelmilel piyasalarda Türkiye buğday ihracatçısı diğer memleketlerle rekabet edebiliyor.

Her iki memleketteki buğday ekonomisini imtizaç ettirmenin rasyonel bazı sonuçları olacaktır. Bunlardan bir kaçını zikrederim: a) «ticaretin yönünde bir değişiklik» husule gelecek, yâni, Yunanistan eskiden üçüncü memleketlerden ithal ettiği buğdayı bundan böyle Türkiyeden ithal edecektir, b) asıl şayanı arzu netice olan «ticaretin artması», yâni, Yunanistanda istihlâkin ve Türkiyede de istihsalin çoğalması, ancak iktisadî refahta bir artıştan ötürü Yunanistandaki müstehlikin satınalma kudreti arttığı takdirde mümkün olacaktır; c) gümrük resimlerinin kaldırılmasıyla, bir ithal memleketi olarak Yunanistan gümrük gelirinden mahrum kalacaktır; maamafih, bu pek önemli değildir; d) müşterek dış gümrük resimlerinin himayesi sayesinde, her iki memlekette de buğday ziraatinde rekabet, başlıca dahilî piyasada sözkonusu olacaktır; ihracatı teşvik edecek şartların yaratılması da şayanı arzudur; e) ister Yunanlı ister Türk olsun, her müstahsil, her iki memleketin müşterek buğday piyasasında hâkim olmağa gayret edecektir; rekabet mar-

jinal maliyeti düşürecek, istihsal artacak ve ihtiyaçların tatminini kolaylaştıracak şartlar ortaya çıkacaktır; f) maliyeti «marjinal maliyet» in üstünde olan müstahsiller istihsal yapmaktan vazgeçeceklerdir; hernekadar bu vaziyet ziraatte pek kat'î olarak varit değilse de, küçük müstahsil ve daha az münbit topraklarda çalışan müstahsiller bundan ciddi olarak zarar görecektir. — Yunanistanda buğday istihsalinin %75 i bu gibi müstahsillerden gelmektedir — Buğday istihsalini gelenek olarak Yunanistanda bir millî müdafaa, sosyal emniyet ve köylü nüfusun istihdamı meselesi olarak kabul edilir; ve Yunanistan böyle bir feragata, ancak buğday istihsalini bırakan köylü, ya Yunanistanda veya Türkiyede diğer ziraat istihsal sahalarında veya sanayi, yahut da diğer çalışma sahalarında iş bulabildiği takdirde katlanabilir.

Bütün bu güçlüklerden ötürü, Türkiye ve Yunanistan arasında kurulabilecek buğday birliğinden vaz mı geçmemiz lâzım? Tam aksine, daha geniş bir gümrük birliğine erişebilmemiz için bu elzemdir.

Daha aşağıda da anlatacağımız gibi, Türk ve Yunan hükümetlerinin sıkı bir işbirliği yapması gerekecektir.

Diğer hububatlar hususunda da böyle birlikler kurulması icabeder. Türkiye halihazırda hububat ihracatçısı, Yunanistan da hububat ithalâtçısı birer memlekettir. Hernekadar, bugün Yunanistan cüz'î miktarda ithalât yapıyorsa da, canlı hayvan miktarını arttırması lâzım geldiğine göre, buna paralel olarak ithalâtı artacaktır. Bu takdirde, ortaya çıkan meseleler ve alınması gereken tedbirler buğday için anlattıklarımıza benzer.

«Tütün birliği», Türk ve Yunan iktisat siyasetlerine işbirliği hususunda bir örnek teşkil edebilir.

Tütün gerek Türkiye ve gerekse Yunanistan için çok kıymetli bir mahsuldür. İstihsalin 9/10 u ihraç edilir ve böylece iki memleket için de esaslı bir döviz kaynağı teşkil eder. Hektar başına olarak tütünün verimi diğer hububatların altı mislidir. Osmanlı İmparatorluğu devrinde, hemen hemen iyi tütünün hepsi hâlen Yunanistana ait olan Doğu Makedonya ve Batı Trakya bölgelerinde yetiştirilmekteydi. Maamafih, İnkılâptan sonra Türkiye Anadolunun muhtelif eyaletlerinde iyi cins tütün yetiştirmeğe başladı. Böylece, bugün tütün ziraati Yunanistanda Türklerin ve Yunanlıların, Türkiyede de münhasıran Türklerin elindedir.

Büyük dünya buhranı esnasında ve 1930 yıllarında, Yunanistan bir «güdümlü istihsal» politikası sayesinde tütün istihsalini vasaatı olarak 50.000 tona indirmişti. Başlıca satış piyasaları iyi cins

tütünler için A. B. D. ve değişik cins tütünler için de Almanya idi. Diğer taraftan, bu sıralarda Türkiyede tütün istihsalı, ihracatı ve tütün fiyatları Yunanistana nazaran daha düşüktü. 1940 yıllarında, Yunan tütünlerinin beynelmilel piyasalardan çekilmesinden ötürü, Türkiyenin tütün istihsal ve satışı eskisinin aşağı yukarı iki misli kadar çoğaldı. Hâlen, Yunanistan yavaş yavaş eski piyasalarını yeniden elde etmektedir. Aşağıdaki tabloda 1952 yılındaki durum gösterilmiştir.

Yaprak tütün ihracatı (1.000 ton)

	<i>Türkiye</i>	<i>Yunanistan</i>
1935 - 39 vasatısı	40	48
1946	?	12
1951	173	31
1952	56	41

Aşağıdaki tablodan Türk tütününün Amerikan piyasasında yayılışı hakkında bir fikir elde etmek mümkündür.

A. B. D. sigara tütünü ithalatı: (milyon libre)

<i>Memleket</i>	<i>1934 - 38</i>		
	<i>vasatısı</i>	<i>1950</i>	<i>1952</i>
Türkiye	18,2	48,3	55,0
Yunanistan	18,8	9,6	14,5
Diğer memleketler	7,4	9,7	6,4
<i>Yekûn</i>	<i>44,4</i>	<i>67,6</i>	<i>75,9</i>

Her iki memleket ihracatında da tütün ehemmiyetli bir yer işgal eder. Yunanistan ihracat gelirinin %40 - 60 ını, Türkiye ise %20 - 25 ini tütünden sağlamaktadır. Bundan dolayı, Yunanistanın tediye bilânçosunu tevzin etmek gayesini güden bir siyasetin her şeyden önce tütün ihracatı meselesini ele alması gerekir.

Yunan tütününü Amerikada Türk tütününü ile, Avrupada da Türk ve Amerikan tütünleriyle rekabet etmek zorundadır. Maamafih, en şiddetli rekabet Türk ve Yunan tütünleri arasında olacaktır; zira, her ikisi de fevkalâde lezzetlidir, hemen hemen aynı vasıfları haizdir,

ve düşük vasıflı tütünlerin evsafını yükseltmek için harman yapmak suretiyle kullanılmaktadır.

Yukarıda bahsettiğimiz rekabetin bertaraf edilmesi bilhassa üzerinde durulması gereken bir meseledir; ve, Türkiye ile Yunanistan tütün istihsal ve ticareti hususunda müşterek bir siyaset takip etmek üzere aralarında bir anlaşma yapmalıdırlar. Tütün istihsalinin plânlaştırılmasında fazla güçlüklerle karşılaşmamak lâzımgelir; zira, vergi meseleleri dolayısıyla, gerek Türkiye ve gerek Yunanistanda tütün her kademedede kontrol edilmektedir. Böyle bir program, aynı zamanda muhtelif sınıflara ayrılarak standardize edilmiş «Şark tütünü» tipinin vasıflarını da belirtmelidir.

«Pamuk birliği» ne gelince, mahiyeti itibariyle bu biraz değişik olacaktır. Yunanistan halihazırda istihsalinin ancak pek cüz'î bir kısmını ihraç etmektedir. Halbuki, Türkiye pamuk istihsalinin %40 ını ihraç etmekte ve ihracat gelirinin %20 sini pamuktan sağlamaktadır. Türkiye ve Yunanistanın pamuk hususunda da müşterek bir siyaset gütmeleri gerekir; sebebi, pamuğun dokuma sanayii ile yakından ilgili olması ve pamuk istihsalinin her iki memlekette de hâlen inkişaf halinde olmasından ötürü, beynelmilel pazarlarda en fazla aranılan kaliteleri seçip istihsal etmenin, kendi menfaatlerini alâkadar etmesidir.

«Kuru üzüm birliği» de, yukarıda bahsettiğimiz tütün birliğinin vasıflarını haiz olacaktır. Yunanistan hâlen kuru üzüm ihracatından ihracat gelirinin %20 sini, Türkiye de %3 ünü temin etmektedir.

«Yağlı tohum birliği» nin gayesi, dış piyasalarda daha yüksek fiyat bulabilen zeytinyağının ihracatını arttırabilmek için, dahilde yağlı tohumdan istihsal edilen nebatî yağ istihlâkını arttırmak olmalıdır.

Yukarıda saydığımız birlikler muvaffak oldukları takdirde, bunları diğer birlikler takip edecektir. Bundan sonra, Türkiye ve Yunanistan incir, kuru meyva, pirinç, taze üzüm, konserve sebze, meyva ve meyva suyu, canlı hayvan, taze ve kuru sebze, orman mahsulleri ve diğer mahsuller için birlik kurmak üzere faaliyete geçebilir.

VIII. Türkiye ve Yunanistan arasında kurulacak sınaî birlikler.

Türk ve Yunan sanayiinin beynelmilel pazarlarda diğer memleketlerle başarılı olarak rekabet edebileceği devir henüz oldukça uzaktır. Bundan ötürü, her iki memleket sanayiinin gayesi mümkün

olduğu kadar düşük fiyatta dahilî talebi karşılamak olmalıdır. Sanayiler arasında işbirliği olacağı gibi, gümrük siyaseti hususunda da müşterek bir dış ticaret siyaseti takip edilecektir. Sanayilerin ihtisaslaşması ve coğrafi dağılımı.. ham maddeler, enerji kaynakları, — yâni kömür veya elektrik — sermaye ve işgücünü temin imkânları ve istihsal âmillerinin gümrük birliği sahası içindeki seyyaliyet derecesine tâbi olacaktır.

Sınai birlikler hususunda da her iki memleketin tedricen, kademe kademe ilerlemesi gerekir. Aşağıda, ilkin kurulacak sanayi birlikleri izah edilmiştir.

Türk - Yunan işbirliğinin başlangıç safhasında, tütün sanayii birliği elverişli bir işbirliği sahası teşkil edecektir. Tütün pool'unun faaliyetine ayak uydurabildiği takdirde de işi çok kolaylaşmış olacaktır.

Yunanistanda tütün sanayii halihazırda serbest teşebbüsün elindedir. Devlet bunun üzerinden bir istihlâk vergisi alır. Söz konusu vergiyi, imalâtçı öder ve sonra bunu satış fiyatına ilâve eder. Tütün sanayii Türkiyede ise devlet inhisarı altındadır; ve fiyatı inhisar tesbit etmektedir. Her iki memlekette de tütün istihsal ve istihlâki üzerinde sıkı bir devlet murakabesi vardır.

Kurulacak bir «tütün sanayii birliği» nin müteaddit tesirleri olacaktır. Bunlardan bir kaçını burada zikrederim: a) sigara ve diğer tütün mamulâtı fiyatının müştereken ayarlanması gerekecektir; b) Yunan hususî teşebbüsü ve Türk devlet inhisarının mamûlleri, her iki memlekette de serbestçe alınıp satılacak ve birbiriyle rekabet edecektir; c) düşük vergiye tâbi mamûller, verginin daha yüksek olduğu memlekete girince bir «tesviye» vergisine tâbi olacaktır; d) tam serbest rekabet temin edildiği ve fiyatlar kendiliğinden her iki memlekette de aynı seviyede olduğu zaman, Türk devlet inhisarı imtiyazlarını kaybetmiş olacak ve hususî sanayi ile aynı şartlar altında çalışacaktır; e) gayri kanunî istihlâk ve kaçakçılığa mâni olmak için her iki hükûmetin de işbirliği yapmaları icabedecektir; f) bundan başka, bütçe varidatında önemli bir yer işgal eden tütün vergisi varidatının iki memleket arasında nasıl bölüneceği hususunda da iki hükûmetin anlaşmaya varmaları gerekir.

«Dokuma sanayii birliği» Türk - Yunan ekonomilerinin imtizasına yol açan bir işbirliği sahası teşkil edebilir. Maamafih, hâlen Yunanistanda 30 milyon dolar ve Türkiyede de 80 milyon dolara varan dokuma ithalâtı, ya üçüncü memleketlerle yapılan ticaret anlaşmalarından ötürü, yahut da memlekette yapılamıyan lüks ku-

maşlar dolayısıyla daima mevcut olacak, hiç bir zaman tamamen bertaraf edilemeyecektir. Hâlen her iki memleketteki istihlâk miktarı vasatî olarak Batı Avrupadaki istihlâkın ancak yarısı kadar olduğundan, dokuma sanayiinin inkişaf imkânı çok fazladır. Yunanistanda dokuma istihsali ham maddeden perakende ticaret safhasına kadar her kademedede hususî teşebbüsün elindedir. Buna mukabil Türkiyede dokuma sanayii, ithalâtı, ihracatı ve dahilî piyasadaki ticareti hususî teşebbüs ve devlet inhisarından müteşekkil karma bir sistemle idare edilmektedir; sözkonusu devlet inhisarından temin edilen ve mahiyeti itibariyle müstehlikten alınan bir vergi olan gelir fazlası, sanayileşme programı çerçevesinde kurulmuş diğer devlet teşebbüslerinin açıklarını kapamak için kullanılmaktadır. En sayanı tavsiye olan yol, birleşmeğe önce mensucat sanayiinde başlamak ve sonra bunu diğer sanayi branşlarına da teşmil etmektir.

Türk ve Yunan mensucat sanayileri arasındaki tamamlaşmanın bellibaşlı tesirleri şunlar olabilir: a) daha önce diğer memleketlerden yapılan ithalâtın bir kısmını gelecekte iki memleket birbirinden temin edebileceğinden, «ticaretin yönünde bir değişme» husule gelebilir; eğer bütün birlik bölgesi ithalâtını azaltırsa, bu mesele daha fazla ehemmiyet kesbedecektir; b) bazı ham maddeler ve bu arada bilhassa pamuğun bölgenin dahilinden temin edilebilmesi, «istihsal ve ticaret artışı» nı destekliyecektir; c) diğer memleketlere karşı iki memleketçe konmuş olan müşterek gümrük resimleri sayesinde, dış rekabet bertaraf edilecek; fakat, buna mukabil, iki memleket arasında ham maddeler, işgücü ve sermayenin serbestçe hareketi temin edildiği takdirde, dahilî rekabet teessüs etmiş olacaktır; d) birlik çerçevesinde sağlanabilecek iş bölümü, istihsalin ihtisaslaşması, istihsal birimi başına maliyetin düşürülmesi ve istihsal miktarlarının artması, her iki milletin de hayat standardını yükseltecektir; e) Türkiyedeki dokuma inhisarı imtiyazlarını ve inhisar kazancını kaybedecektir; f) Yunan dokuma sanayii daha müsait şartlar altında çalışacak, ve Türk dokuma sanayiinin tamamlayıcısı olacaktır; g) Yunan ve Türk hükümetlerinin vergilendirme ve vergi hâsılatının paylaşılması hususunda da bir anlaşmaya varmaları gerekir.

Kurulacak «kömür ve çelik birliği» iki memleket için de çok büyük bir önemi haiz olacaktır. Dokuma sanayiinin aksine, bu iki sanayi bakımından Türkiye çok daha elverişli şartlara sahiptir ve dolayısıyla Yunanistanın ihtiyacını da Türkiye temin edebilir.

Hiç şüphesiz, sözkonusu iki sanayi bakımından en iyi siyaset, Türkiye ve Yunanistanın «Avrupa Kömür ve Çelik Birliği» ne girmeleridir. Fakat, bunun gerçekleşebilmesi için, Kömür ve Çelik Birliğine dahil altı memleketin Türk - Yunan Ziraat Pool'una iltihak etmeleri gerekir ki, bu da henüz pek uzaktır.

Yakıt meselesine gelince: Türkiye zengin kömür ve linyit ocaklarına sahiptir; bundan başka, yapılan petrol araştırmaları da müsbet sonuç vermektedir. Halihazırda, Türkiye istihraç ettiği kömürü dahilde istihlâk etmekte ve az bir kısmını da ihraç etmektedir. Yunanistanda ise kömür yoktur, fakat zengin linyit yatakları mevcuttur. Hâlen Yunanistan kömür ithal etmekte ve aynı zamanda zengin linyit yataklarının işletilmesini geliştirmeğe çalışmaktadır. Kurulacak Türk - Yunan Kömür Birliği sayesinde, Yunanistanın ihtiyacı Türk kömürü ile karşılanacaktır. Türkiyede kömür sanayii hâlen devletin elindedir ve birlik kurulduktan sonra istihsalin çok daha arttırılması gerekecektir.

Her iki memleket de zengin demir yataklarına sahiptir ve cevherin tenörü yüksektir. Demir yatakları Yunanistanda denize yakındır; Türkiyedeki yataklar umumiyetle denizden uzaksa da, bazıları kömür ocaklarına yakındır.

Demir ve çelik sanayiinin gelişmesi için en müsait vaziyet, hiç şüphesiz, demir ve kömür yataklarının aynı bölgede, birbirine yakın bulunmasıdır. Sanayide aynı zamanda bir «dikey rasyonalizasyon» kurmak isteyen Türkiye, hâlen bir devlet teşebbüsünce idare edilen demir ve çelik sanayii de kurmuştur. Yunanistan henüz bir demir-çelik sanayiine sahip değildir; fakat dört yıllık plân çerçevesinde müteaddit tasarılar hâlen tetkik edilmektedir.

Türkiye ihtiyacını dahilî istihsale karşılayamadığı için, aynı zamanda ithal de etmektedir. Yunanistanın ihtiyacı ise tamamiyle ithalât vasıtasıyla karşılanmaktadır. İki memleket arasında demir-çelik birliği kurulduğu takdirde, Türkiye hâlen ihraç edilmekte olan Yunan demir cevherinden istifade edebilecek ve istihsalini arttırmak şartıyla de Yunanistanın işlenmiş demir ve çelik ihtiyacını karşılayabilecektir.

Gayri iktisadî şartlar altında çalışan Türk kömür ve demir-çelik devlet teşebbüsleri, mensucat sanayii gibi diğer devlet inhisarlarının temin ettiği gelir fazlasıyla yaşayabilmektedir.

Kurulacak Türk - Yunan kömür ve çelik birliğinin başlıca neticeleri şunlar olabilir: a) ticaretin yönünde bir değişme; b) istihsal ve ticaretin artması; c) muvakkaten Türk inhisarının de-

vam ettirilmesi ve Yunan tasarılarının bir müddet için geri bırakılması; d) Avrupa Kömür - Çelik Birliğine dahil altı memleketin yaptıkları gibi, Türk - Yunan hükümetleri arasında fiyat politikasına dair bir anlaşmaya varılması; e) daha sonra, bir demir - çelik mamülleri birliğinin kurulması.

Türk ve Yunan Trakyasının müştereken elektrikleştirilmesini temin etmek için de ayrı bir «birlik» kurulması icabeder.

Birleşmiş Milletler Avrupa İktisadî Konseyinin Türkiyeye dair bir raporunda Türkiye için şöyle denilmektedir: (aynı şey Yunanistan için de varittir) «Türkiye, halihazırda ancak pek az elektrik enerjisi istihsal edebilen fakat istihsal için önemli su kaynaklarına sahip olan bir memleketdir.» Her iki memleketin de yıllık elektrik enerjisi istihsalı 1 milyar kilovattın altındadır ve 1955 yılına kadar istihsalı 1.5 milyar kilovata çıkarmak için çalışılmaktadır.

Elektrik santrallerinin tesis yeri bakımından Yunanistan iç vilâyetlerini, Türkiye de Anadoluyu esas almaktadır. Bu siyaset ise, Orta ve Doğu Makedonyayı; ve Boğaza kadar da Batı ve Doğu Trakya'yı elektrik sahasının dışında bırakmaktadır. Bunun sebebi, sözkonusu sahanın daima Kuzeyden tecavüze açık bulunması olabilir. Maamafih, Makedonya ve Trakya'yı ihmal etmesinden itibaren Bizans İmparatorluğunun ölmeye başladığı unutulmamalıdır. Bunun için Türkiye ve Yunanistan, hâlen gerek Türklerin ve gerekse Yunanlıların kardeşçe bir arada yaşadıkları Trakya'da kesif bir nüfusun bulunmasını ve iktisadî hayatın gelişmesini temin edebilecek bir siyaset gütmelidir. İki memleket arasında hudut çizgisi teşkil eden Meriç nehri üzerinde yapılacak müşterek tesisler ve Selânikten İstanbula kadar uzanan bölgenin müştereken elektrikleştirilmesi böyle bir birliğin ilk kademesini teşkil edebilir.

«Şeker Birliği» de iki millî ekonomi arasındaki karşılıklı tamamlanmanın diğer bir sahası olabilir.

Şeker istihlâki hâlen her iki memlekette de düşüktür. Türkiye şeker pancarı istihsal etmektedir ve aynı zamanda şeker kamışı da istihsal edebilir; dört şeker fabrikası vardır, fakat istihsal dahilî istihlâki pek karşılayamamaktadır. Şeker sanayii de devlet inhisarı altındadır. Yunanistana gelince, Yunanistanda hâlen şeker sanayii kurulmamıştır ve bütün dahilî ihtiyaç ithalât yolu ile karşılanmaktadır. Türkiye ve Yunanistan arasında kurulacak bir şeker birliğinin şu hususları haiz olması gerekir: a) muvakkaten Türkiyede şeker inhisarının devam ettirilmesi; b) dahilî ticaret ve tevzi sisteminde serbest teşebbüsün hâkim olması; c) işletmelerin ve bu arada

bilhassa Trakyadakilerin tevsîî suretiyle istihsalin arttırılması; d) inhisar fiyatının tesbit edilmesi ve inhisar kazancının iki memleket arasında bölünmesi; e) ve nihayet, daha bir çok hususlarda iki hükümetin bir anlaşmaya varması.

Türk - Yunan işbirliğinin en iyi sahalarından birini de «Vapurculuk birliği» teşkil edecektir. Asırlar boyunca Türkler ve Yunanlılar denizlerde yanyana çalışmıştır.

Türkiyenin ticaret filosu bugün aşağı yukarı 500.000 recister tona balığ olmaktadır ve çoğu itibariyle bir devlet bankasına aittir. Yunanistanın ticaret filosu ise hususî teşebbüsün elinde olup 1.200.000 recister ton civarındadır. Maamafih, Yunan armatörlerine ait vapurların bir kısmının yabancı bayrak taşıdığı gözönünde tutularak bunlar da hesaba katılırsa, Yunan ticaret filusunun tonajı 6.000.000 recister tona yükselir. Ticaret filosu itibariyle Yunanlılar, Amerikalılar ve İngilizlerden sonra gelmek üzere dünyanın üçüncü denizeci milletidir. Nitekim, bundan iki asır önce Osmanlı İmparatorluğu zamanında da Yunanlılar ticaret filosu bakımından dünyada üçüncü gelmekteydi.

Seçilecek müşterek bir bayrak veya her iki devletin bayrağı bundan böyle her iki memleket gemilerinde dalgalanabilir; bundan başka mevzuat, kabotaj hakları ve gemi mürettebatına dair anlaşmalar yapılmalıdır.

«Balıkçılık Birliği» nin gerçekleştirilmesi daha kolay olacaktır; fakat şüphesiz, önem bakımından vapurculuk birliğinden hiç de aşağı değildir. Eski çağlarda, Boğazlarla beraber Marmara denizi bugün Labrador'un vaziyetine benziyordu; hâlâ da bunlar Karadenizden Yunan denizi, diğer denizler ve Okyanusa kaçan balıklar için avlama sahası olabilir. Türkler henüz balık avı imkânlarından tam olarak istifade etmemektedir. Diğer taraftan, gıda maddesi istihsaline daha fazla ihtiyaçları olması ve balığı da çok sevmeleri dolayısıyla, Yunanlılar balıkçılık imkânlarını arttırmak istemektedir. Kıyılarda ve açık denizlerde Yunanlılar ve Türklerin müştereken balıkçılık yapma imkânları geliştirildiği ve balık sanayii hususunda da işbirliği yapıldığı takdirde, her iki memleket de bundan faydalanacaktır.

Yukarıda bahsettiğimiz sınaî birlikler başarılı neticeler verirse, bunları diğer bir seri sınaî birlik takip edecektir: bu birlikler de şu sahalarda olabilir: a) gübre, b) azot, c) alum, d) bakır, e) petrol tasfiyehaneleri, f) alkol ve ispirotolu içkiler, g) kurşun, h) kâğıt, i) çanak çömlek, j) çimento, k) nihayet inkışaf dolayısıyla ihtiyaç hissedilebilecek diğer herhangi bir sanayi branşı.

IX. İşçi mümadelesi.

Bundan önceki bahislerde izah ettiğimiz Türk - Yunan işbirliği için, işgücü unsurunda hareket kabiliyeti olmak gerekir. Aşağıdaki tablolarda Yunanistanda ve Türkiyede işgücü, çalıştığı meslek grupları itibariyle sınıflandırılmıştır.

Bellibaşlı meslek grupları itibariyle 1935 ve 1945 yıllarında Türkiyede iktisadî bakımdan faal olan nüfus

Meslek grubu	1935		1945	
	Adet (1000)	Yüzde	Adet (1000)	Yüzde
Ziraat, ormancılık ve balıkçılık	6.480	81,8	7.200	79,8
Madencilik ve taş ocakları	19	0,2	34	0,4
Sanayi	638	8,1	640	7,1
Ulaştırma ve muhabere	122	1,5	140	1,5
Ticaret	218	2,8	280	3,1
Ämme hizmeti ve diğler meslekler	398	5,0	693	7,7
Diğler hizmetler	47	0,6	30	0,4
<i>Yekân</i>	<i>7.922</i>	<i>100,0</i>	<i>9.017</i>	<i>100,0</i>

30 Haziran 1952 tarihinde Yunanistanda çalışan ve çalışabilir nüfusun muhtelif meslekler arasındaki dağılımı

Meslekler	Adet (1000)	
	itibariyle	Nisbet %
Ziraat, ormancılık, balıkçılık	2.229	55,6
Madenler, taş ocakları v.s.	22	0,5
Sanayi	150	3,7
El sanayii	380	9,5
İnşaat ve bayındırlık işleri	95	2,4
Ticaret, sigorta, komisyonculuk	360	9,0
Ulaştırma, muhabere, depo ve ardiyeler	134	3,3
Muhtelif (doktorluk, avukatlık ve diğler meslekler)	175	4,4
Devlet hizmeti	128	3,2
<i>Yekân</i>	<i>3.673</i>	<i>91,6</i>
Milli müdafaa kuvvetleri	180	4,5
İşsizler	156	3,9
<i>Umum Yekân</i>	<i>4.009</i>	<i>100,0</i>

Yunanistan, Türkiye'ye nazaran daha fakir olduğu ve bundan başka önemli demografik meselelerle de karşılıklıya bulunduğu için, işçi teşekküllerini teşvikle çok şey kazanabilir. Maamafih, her ne kadar nüfus daha az kesif ve memleket daha zenginse de, bundan Türkiye de çok istifade edecektir: istihsal âmillerinin kıymetlendirilmesi ve iktisadî ve sosyal gelişimin gerçekleştirilebilmesi için, işgücünün her bakımdan kifayetli olması gerekir.

Başlangıçta, Türkiye ve Yunanistan arasında işgücü, hâlen İskandinav memleketleri ve Batı Avrupa memleketleri arasında tatbik edilmekte olan usûl üzere mübadele edilebilir. Tabii, zamanla bu usûl geliştirilip, ihtiyaçlara uydurulabilir.

X. Sermaye hareketleri ve ticaretin serbestleştirilmesi.

Yeni gümrük birliği hudutları için, istihsal faktörü olarak gerek sermaye teşhizatı ve gerekse nakdî sermayeye kabil olduğu kadar hareket serbestisi vermek gerekir. Türkiye ve Yunanistan arasında tam bir gümrük ve iktisat birliğine erişildiği zaman ise, sermaye, ham maddeler ve mamûllerin tam hareket serbestisine sahip olacakları âşikârdır.

Maamafih, kısmî ziraf ve sınaî birliklerin kurulduğu hazırlayıcı safhada da, yeni bir sanayiî kurulmasına, transferine veya bazı sahalarda temerküzüne yardım edecek sermaye teşhizatı ve nakdî sermayenin serbestçe hareket edebilmesi lâzımdır. Hammaddeler hususunda, bunların her iki memleket arasında serbestçe mübadelesini temin edecek bir rejim tatbik edilmelidir. Yukarıda bahsettiğimiz birlikler kurulduqça, hâlen Türkiye ve Yunanistan arasında mevcut bulunan ithal tahditleri de kaldırılmalıdır.

XI. Vergilerin tesviyesi.

Türkiye ve Yunanistan arasında tam bir gümrük ve iktisat birliği kurmak zamanı geldiğinde, dış gümrük resimleriyle beraber vergilerin de insicamını temin etmek en iyi yol olacaktır. Maamafih, hazırlayıcı mahiyetteki ziraf ve sınaî birlikler sırasında dahi, malî yükün istihsal maliyeti ve satış fiyatına tesir etmesi dolayısıyla, bunların birbirine intibakı sağlanmalıdır.

İki memleketin vergi sistemi arasında pek fazla fark yoktur; umumiyetle kıt'a Avrupası memleketlerince kabul edilen vergi sistemini andırmaktadır. Vasitasız vergi olarak her iki memlekette de bir gelir vergisi, ve düşük nisbette bir servet vergisi vardır. Gelir

vergisi, her iki memleketin bütçe gelirinin aşağı yukarı aynı nisbetini teşkil etmektedir. İstihlâk ve muamele vergilerine gelince, bunlar da her iki memleketin bütçe gelirinde hemen hemen aynı nisbeti teşkil eder ve mahiyet itibariyle de aynıdır. Bundan başka, benzer maddeler üzerinden alınmaktadırlar. Yalnız, arasına tahsil usulü itibariyle arada bir fark göze çarpar.

İki memleketteki malî yüklerin insicamını temin etmek çok zor bir meseledir; fakat Türk ve Yunan ekonomilerinin birleşmesinde çok önemli rol oynayacak bir unsurdur.

Yukarıda gördüğümüz üzere millî müdafaa masrafları, Yunanistanda nüfus başına 34 dolar, Türkiyede ise 15 dolar tutmakta ve Yunanistan bütçesinin %49 unu, Türkiye bütçesinin ise %50 sini teşkil etmektedir.

İmar ve kalkınma masrafları ise, Yunan bütçesinin sadece %16 sına balığ olmaktadır.

Yunanistanda vergiler millî gelirin % 33 ü civarındadır; bu da her vatandaş kazancının 1/3 ünü devlet bütçesine veriyor demektir. Tabii, bu hükûmet için fazla iş gerektirdiği gibi, şahsî teşebbüsü de sarsıyor.

Türkiyede ise, ilk bakışta vergiler millî gelirin %12 sini teşkil etmekte gibi görünüyorsa da, hakikî yük bundan çok daha ağırdır. Türkiyede umumiyetle devlet teşebbüsünün hususî teşebbüse tercih edilmesi şahsî teşebbüsün üzerinde ağır bir baskı yaratmaktadır.

Yunan ve Türk vergi sistemlerinde insicamın temini için, yukarıda işaret ettiğimiz bütün farkların giderilmesi gerekir.

XII. Bütçe geliri ve masrafı.

Kısmî iktisat ve gümrük birliği safhasında, gelir ve masrafların taksimi gibi iki memleket arasındaki malî meselelerin halledilmesi, basit bir işbirliğine lüzum gösterir; «birlikler» e ait bahiste sözkonusu ettiğimiz üzere, kendiliğinden bazı birleşmeler olduğu takdirde, Türkiye ve Yunanistan arasında anlaşma çok daha kolaylaşmış olacaktır.

XIII. Tediye ve paraların konvertibilitesi

Türkiye ve Yunanistan arasında tam bir iktisat ve gümrük birliği safhasına erişildiğinde, iki memleket paralarının birbirine konvertibilitesi sağlanmalı ve aralarındaki hesaplar ve üçüncü memle-

ketlerle olan borç ve alacaklar bu konvertibl para ile tasfiye edilmelidir.

Bu karışık meselenin tabii, önceden tetkik edilmesi ve tatbiki-ne dikkatli bir şekilde hazırlanılması gerekir.

Maamafih, kısmî gümrük ve iktisat birliği yapıldığı ihzarı safhada da, bu gibi anlaşmalar yapmak hernekadar kabilsede, zarurî değildir.

Avrupa Tediye Birliğinin üyesi olarak, her iki memleket Birlikle olan hesaplarını muhafaza edecektir. Eğer Türkiye Birlikten alacaklı duruma geçerse, alacak fazlasını diğer memleketlerden nakit olarak tahsil edebilir veya diğer O.E.E.C. memleketlerince Yunanistana verilecek kredilerle alacağı tasfiye edilir.

XIV. Bankalar arasında işbirliği.

Ziraî ve sınaî birliklerin kurulduğu ihzarı safhada bankaların fevkalâde önemli bir rolü olacaktır. Tedricen de her iki memleket bankaları arasında teşkilât ve siyaset bakımından tecanüs sağlanması gerekecektir. Hükûmetle sıkı bir işbirliği yapan her iki memleketin Merkez ve Ziraat Bankaları için de aynı şey varittir. Maamafih, halihazırda banka sistemi ve banka muameleleri hükûmetçe murakabe edildiğine göre, Türk ve Yunan Bankaları arasında işbirliği temini kolayca mümkün olacaktır.

XV. Türk ve Yunan Hükûmetleri arasında işbirliği, Devletüstü faaliyetler.

Bu meselenin eskiden büyük güçlükler arzetmesine rağmen, bugün Pan-Avrupa Birliği çerçevesinde kurulan müesseseler ve teşkilâtlar gerçekleştirilmesini çok kolaylaştırmıştır. Benelux, Avrupa Tediye Birliği, Avrupa Müdafaa Komitesi gibi teşekküller, Yunanistan ve Türkiye arasında bir gümrük ve iktisat birliğinin kurulması için yapılacak devlet-üstü işbirliğine yolu açmıştır.

XVI. Tam bir gümrük ve iktisat birliğinden sağlanacak faydalar.

Tam bir iktisat ve gümrük birliği sağlandığında, Yunanistan ve Türkiyede iktisadî durumun ne vaziyete geleceğine dair şimdiden tahminler yapmak pek cür'etkârane bir şey olur. Hattâ, hukukî anlaşmalar ve kanunî teşekküllerin kurulacağı zamanı bile şimdi-

den tesbite imkân yoktur. Tabii, sözkonusu anlaşmalar yürürlüğe girdikten sonra da, iki ekonominin birbirine intıbakı ve bunun doğuracağı sosyal sonuçlar uzunca bir zamana ihtiyaç gösterecektir.

Normal şartlar altında, bu hususta yapılacak tahminleri güçleştiren pek çok âmiller vardır; günümüzün, sür'atle değişen iktisadî hayatında ise, bu âmillerin çok daha da fazla olacağına şüphe yoktur.

Maamafih, iktisat ve gümrük birliğine dair yaptığımız bu tetkikin, sözkonusu birliğin muhtemel sonuçları üzerindeki fikirlerimizle tamamlanması gerektiğinden, aşağıda tahminlerimizi bildiriyoruz.

Birlikten sağlanacak umumî faydalar olarak şunları gösterebiliriz:

Her iki devletin hâkimiyet haklarında bazı birleşmeler olacağı ve her iki hükûmet arasında sıkı bir işbirliği yapılacağı muhakkaktır. Bu da her iki memleket arasındaki dostluk münasebetlerini kuvvetlendirecek, idare eden sınıfların birbirini daha iyi anlamasına yardım edecek ve Türk ve Yunan milletlerinin birbirlerini daha yakından tanımalarını sağlayacaktır.

İki memleket arasındaki kültürel münasebetler, dil ve edebiyatlarının tetkiki ve her iki milletin eski ve modern san'atının diğerince tanınması, iktisadî birliğin kültürel ve mânevî temellerini atmış olacaktır.

Müşterek mevzuat ve anlaşmalarda, resmî neşriyatta, idarî temaslarda ve bankacılık münasebetlerinde ve tedricen ticarî muahaberatta her iki memleket dilinin de kullanılması, Türk ve Yunan milletlerini birbirine daha yaklaştıracaktır.

Tarih öğretiminde ifrat milliyetçilikten kaçınmak, geçmişteki acı hâtıraları unutmak, ve halkı her iki memleketin müşterek tehlikeleri hususunda aydınlatmak, hâlen Türkiye ve Yunanistanın siyasî, stratejik ve askerî sahada tatbik etmekte olduğu işbirliğini tamamlayacaktır.

İki memleket arasında birbirine itimadın ve sadakatın başlangıcı, ancak halkın itimat ve sadakati olabilir. Geçmişte şeref, samimiyet ve cesaretleriyle temayüz eden her iki milletin kolaylıkla birbirinin itimadını kazanacağını şüpheye hiç mahal yoktur.

Hiç şüphesiz, siyasî bakımdan birleşme, iktisadî birliğin ancak en son safhası olacaktır. Maamafih, ikisinin de birbirini destekliyeceğini ve iktisadî birliğin, müteakip safha olan siyasî birliğin şayanı arzu veya mümkün olup olmadığını anlamak için yapılan bir

tecrübe olduğunu söyleyebiliriz. Bundan ötürü, Türkiye ve Yunanistanın, sözkonusu gümrük ve iktisat birliği tecrübesine girişmesi gerekir.

Türkiye ve Yunanistan arasında yaratılan yeni serbest ticaret sahasında demokrasi ve liberalizm gelişecektir. Serbest teşebbüs, şahsî teşebbüs kabiliyetini inkişaf ettirecektir. Genişliyen hudutların dahilindeki yeni piyasa, iktisadî kuvvetlerin temerküzünü ve her iki memleketin sanayileşmesini sağlayacak büyük teşebbüslerin kurulmasını kolaylaştıracaktır. Bunun neticesi olan kitlevî istihsal fiyatları düşürecek, demokratik memleketlerin ideali olan halkın arzularının daha geniş bir ölçüde teminini sağlayacak, ve Türk ve Yunan mamüllerinin beynelmilel piyasalarda rekabet kabiliyetini arttıracaktır.

Türk ve Yunan milletleri beraberce üçüncü memleketlerin önemli bir müşterisi olacak ve dış ticaret mübadele hadleri daha fazla lehlerine dönecektir. Müşterek gümrük tarifesi sayesinde yeni sanayi ve daima himayeye ihtiyaç gösteren ziraat korunmuş olacaktır. Bu şartlar altında artık işbölümü yeni gümrük sahasında inkişaf edebilir: her bölge ve oranın halkı, istihsaline en fazla miktardır oldukları şeyleri istihsal ederek, gerek kalite ve gerekse miktar itibariyle daha iyi neticeler elde edebilir. Bundan böyle, sınaî merkezlerin, ziraatin, canlı hayvan yetiştirmenin, maden işletmelerinin ve denizciliğin coğrafi dağılımı, birleşmiş ekonominin âzâmî menfaatini sağlayacak bir şekilde olacaktır. Bu da Türk ve Yunan ekonomileri arasındaki tamamlanmaya yardım edecektir. Sermayenin serbestçe mübadelesi istihsal faktörlerinin inkişafını teşvik edecektir. İktisadî gelişme, halkın refah seviyesini devamlı bir şekilde yükseltecektir.

Tam bir gümrük ve iktisat birliğinden sağlanması beklenen hususî iktisadî faydaların hepsinden burada bahsetmemize imkân yok; maamafih, bunlardan bir kaçını şimdi ele alacağız.

Her iki memlekette de halk müsait iktisadî şartlar altında yaşadıkça, nüfus sür'atle artacak ve daima daha iyi eğitim ve öğretim imkânları mevcut olacaktır.

Ziraî istihsal artacak ve her iki memlekette zürra sağlam bir sınıf teşkil edecektir. Maamafih, geniş ve münbit toprakları, ve ziraat geleneklere sahip çiftçisi olan Türkiyenin ziraat hususunda daha fazla inkişaf kaydedeceğine şüphe yoktur. Buğday ve sert taneli hububat hernekadar her iki memlekette de istihsal edilecekse de, Türkiye bu hususta önderlik edecektir. Tütün istihsali pek az

da olsa artacak, fakat Yunanistanın payı bunda daha fazla olacaktır. Dış piyasalardaki şiddetli rekabete rağmen pamuk istihsalı artacak, bunda da Türkiye önderlik edecektir. Kuzey memleketlerinde ve dahilî piyasada talebin artması yağlı tohum ve mamûllerinin istihsalini arttıracaktır. Mensucat ham maddeleri ve diğer ticarî zirai mamûllerin de istihsalı genişleyecektir. Sebze ve meyva istihsalı ve işlenmesine gelince, bu da gerek dahilde istihlâk edilmek ve gerekse Kuzey memleketleri ve Orta Doğuya ihraç edilmek üzere gelişecektir.

Hayvan yetiştirme hususunda, hayvanların adedi ve hayvancılığın ekstansif usûlden entansif usûle geçmesi itibariyle bir inkişaf olacaktır. Hububat istihsalinde pek fazla bir inkişaf olamayacağından, Yunanistanın entansif hayvancılık ve süt mamûlleri ve konserve süt üstünde durması gerekir. Hayvan yemi olarak da Türkiye de istihsal edilen sert taneli hububat veya diğer yemler kullanılabilir. Dünyada hâlen nüfus artışı hayvan sayısındaki artışın beş misli olduğundan, hayvancılığın çok kârlı bir saha olacağına hiç şüphe yoktur.

Hali hazırda daha ziyade Yunanlıların iştigal ettiği ipekböcekçilik, her iki memlekette de inkişaf edecektir.

Balıkçılığın gelişmesi, hem Karadenizden Okyanusa kaçan balıklar ve hem de denizin yerli balıklarından istifadeyi mümkün kılacak ve bu hususta Yunanlılar önderlik edecektir. Çoğu Türkiyede olmak üzere, balık konserve ve balık mamûlleri fabrikaları kurulacaktır.

Halkın gıdası da proteinler ve diğer zengin gıda maddeleriyle tamamlanacak ve miktar ve kalori itibariyle fazlaşacaktır.

Maden işletmeciliği her iki memlekette de inkişaf edecek ve toprakaltı servetler hem ham maddeyi temin edecek ve hem de memlekete döviz sağlayacaktır.

Ham maddelerin dağılımı, işçi vaziyeti, nüfusun mas kabiliyeti ve diğer şartlara göre Türkiye ve Yunanistan arasında inkisam edecek olan sanayi, şimdiye kadar görülmedik bir inkişaf kaydedecek ve sınaî istihsal çok artacaktır. Hidro-elektrik enerjisinin bulunduğu yer dolayısıyla, Yunanistan elektrik enerjisi hususunda önderlik edecektir. Türkiye ise kömür, demir, çelik ve diğer büyük sanayide başta gidecektir. Yunanistan dokuma ve diğer hafif sanayie önem verecektir. Metalurji sanayiinde Türkiyenin, kimya, sun'î gübre ve çimento sanayilerinde ise Yunanistanın payı daha büyük olacaktır. Gıda mamûlleri sanayiinde Türkiye başta gidecek;

inşaat sanayiine gelince, bu hususta daha ziyade mahallî şartlar hâkim olacaktır.

Mesken inşaatı, en yoksul sınıflara bile sıhhi mesken temin edecek bir şekilde geliştirilebilir.

Her iki memleketin el sanayiindeki payı mahallî ihtiyaçlara göre belirecektir.

İşgücü, istihsalin ihtiyaçlarına göre serbestçe bir yerden diğer yere hareket edecektir. Bu husus, hâlen bünyevî, mevsimlik ve friksiyonel işsizlikten muztarip olan Yunanistan için bilhassa önemi haizdir.

Gerek sınaî ve gerekse ticarî küçük teşebbüste bir değişiklik husule gelecektir. Yunanlıların serbest teşebbüse olan inhimakleri dolayısıyla, orta tüccar sınıfında hâkimiyet Yunanlılarda olacaktır. Cemiyette sağlam bir orta sınıfın rolü küçümsenmemelidir; nitekim, millî hâsılının inkısamı ve sosyal istikrardaki rolleri dolayısıyla, hâlen büyük sanayi memleketleri bu sınıfa bilhassa önem vermektedir.

Gerek kıyı ve gerekse açık deniz vapurculuğu sadece zengin bir yabancı döviz kaynağı olmakla kalmayıp, Türk ve Yunan denizcileri için müşterek bir okul olacaktır.

Nisbeten daha kuvvetli olan millî para, her iki memlekette de câri olabilir.

Hükûmetlerin, vergi sistemlerinin, malî metodların, banka muamelelerinin ve iş hayatındaki örf ve âdetlerin birbirine yaklaştırılması, siyasî ve idarî insicamı, iktisadî hayattaki örf ve âdetlerde ve günlük itiyatlarda iktisadî benzerliği temin edecektir.

Türk ve Yunan gümrük ve iktisat birliği, ya Birleşmiş Avrupanın bir kısmı veya başlı başına bir birlik olarak başarı kazandığı takdirde, 20 yıl içinde Türkiye ve Yunanistanın beraberce nüfusu 40 milyona varacak, millî gelir şahıs başına iki misli olacak ve hayat standardı çok yükselecektir.

KISIM III — NETİCE

1930 yılında Kemal Atatürk ve Eleutherios Venizelos, Türk - Yunan dostluğunun temellerini hazırladıkları sırada Venizelos, şöyle yazmıştı:

«Elimizi kardeşçe uzatarak, size iki millet arasında asırlardır süregelen anlaşmazlığın nihayete erdiğini bildiriyoruz... Balkan

Birliğin gerçekleşeceği günün uzakta olmamasını arzu ediyoruz. Maamafih, Birlik gerçekleşmediği takdirde, iki millet hiç bir zaman birbirine düşman iki ayrı safta görülmiyecektir.»

O zamandanberi, Türk ve Yunan dostluğunu daha yakınlaştırmak için devamlı bir gayret sarfedilmektedir ve dostluğumuz kadar komşuluğumuz da daha sıkılaşmaktadır. Maamafih, Arnavutluk, Bulgaristan ve Romanya gibi bazı Balkan devletlerinin komünist kontrolü altında olduğu gözönünde tutulursa, Balkan Birliğinin pek yakın bir gelecekte gerçekleşmiyeceği âşikârdır.

Hâlen Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı ve Kuzey Atlantik paktında üye bulunan Türkiye ve Yunanistan, işbirliğini bir gümrük ve iktisat birliği tesis edecek şekilde ileri götürmeğe muktedirdir.

Bu hususta tartışma mevzuu teşkil etmek üzere, daha önceki bahislerde ileri sürdüğümüz fikirler; sözkonusu birliğin kurulması için hazırlayıcı siyaseti bulmayı istihdaf ediyordu.

Birliğin ödevleri zordur ve ona varılınca kadar aşılması gereken mesafe çok uzundur.

Bu gibi birliklere başlıca engel teşkil eden milliyetçilik ve onun tamamlayıcısı olan millî hâkimiyet mefhumları, neyse ki günümüzde değişmektedir. «Birleşmiş Avrupa» fikri milliyetçiliğin yerini almasa da, onu eski benciliğinden kurtarıp, karşılıklı dayanışmaya daha müsait bir duruma getirmektedir. Avrupa memleketlerinin birbirlerine karşı lâkayit olmalarına artık imkân yoktur. Geçmişlerinin, tarihlerinin bütün ihtişamını ve kendi geleneklerini muhafaza etmekle beraber, artık bundan böyle Yunanistan ve Türkiyenin gözlerini, birleşmiş ve birbirini destekliyen Avrupaya çevirmesi ve ikisinin bu yönde beraberce, daha çabuk ve daha emniyetle yürümesi gerekir.

Türk - Yunan birliğine engel teşkil eden iktisadî mâniaları da bertaraf etmelidir. Benciliğin tezahür şekillerinden biri olan bütün şekilleriyle himayecilik, iki memleket arasındaki münasebetlerde tamamen ortadan kaldırılmalıdır.

Gümrük resimleri, miktar tahditleri, döviz ve sermaye kontrolleri ve yabancı işçilere iş vermeme gibi serbest ticaret tahditleri «Türk - Yunan Gümrük ve İktisat Birliği» çerçevesinde mevcut olacaktır.

İki memleket arasında şahısların, sermayenin ve maiların serbestçe hareketi, ekonomik kudretlerini arttıracak ve iktisadiyatlarına dinamik bir unsur getirecektir. Gerçi, günümüzde dünyanın

hiç bir tarafında liberalizm, serbest teşebbüs ve serbest göç mutlak halleriyle mevcut değildir. Harp ve getirdiği sıkıntılar, ziraat ve diğer bazı sanayilerin durumu, nüfus meseleleri, işsizlik korkusu, yabancı işgücüne karşı emniyetsizlik ve muhafazakârlık, millî ekonomileri serbest ticaret ve beynelmilel işbirliğinden uzaklaştırmaktadır. Maamafih, Türk - Yunan Gümrük ve İktisat Birliği çerçevesinde halledilmesi gereken meseleler de işte bunlardır.

Günümüzde, dünyanın ikinci bir sanayi inkılâbına girdiği kanaati yaygındır: halbuki, Türkiye ve Yunanistan daha henüz birinci sanayi inkılâbının nimetlerinden tamamen istifade etmemiş durumdadır.

Gerek Türkiye ve gerekse Yunanistan iktisaden geri memleketlerdir ve O.E.E.C. memleketleri arasında en düşük hayat standardına sahiptirler. Elleri büyük imkânlar olmasına rağmen, iktisadiyatları çok zayıftır. Esasen küçük millî iktisatların tek başlarına uzun müddet rekabete dayanmasına imkân yoktur; daha iyi teşkilâtlanmış, daha kuvvetli memleketlerin karşısında dayanamayıp, neticede piyasa yabancı mamûllerle dolar. İstihsalde ihtisaslaşma ve kütleli istihsalin nimetlerinden faydalanamadıkları için küçük millî iktisatlar aynı zamanda gayri iktisadîdirler; böyle memleketlerin halkı çok çalışmaya ve çalışmasının karşılığı olarak pek az bir mükâfatla yetinmeye mecburdur. İnsanların refahı, medeniyet ve içtimaî sebepler, bugün küçük devletlerin birleşmesi zorunu ortaya çıkarmaktadır.

«Gümrük ve iktisat birliği bir nimettir», sözü Yunanistan ve Türkiye bakımından bir gerçeği ifade etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

I. UMUMİ BİBLİYOGRAFYA

Çağımızda gümrük birliklerine dair varit olabilecek meseleler için aşağıdaki kitaplara bakınız :

H. Ellis — *The Economics of Freedom* (Önsüz D. Eisenhower tarafından) Harper and Bros., New York, 1950

J. Viner — *The Customs Union Issue*, Carnegie Endowment for the Council on International Peace and Conciliation, New York, 1950.

W. Diebold, Jr. — Trade and Payments in Western Europe, Harper and Bros., New York, 1952

L. Metzler — Theory and International Economics, Chicago, 1951

Geçmişteki gümrük birlikleri için bak:

L. Bosc — Unions Douanières et Projets d'Unions Douanières, Paris 1904

Eng. Grossman — Systèmes de Rapprochement Economique, S.A.N., 1927
ve Zollverein için yazılmış olan muhtelif monografiler.

Avrupada kurulacak gümrük ve iktisat birlikleri hususunda çağımızdaki temayüller aşağıdaki teşekküllerin muhtelif neşriyatında aksettirilmektedir:

Marshall Planı,

Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı,

Avrupa Tediye Birliği,

Benelux,

Francital,

Avrupa Kömür Çelik Birliği,

Avrupa Konseyi,

Birleşmiş Milletler Avrupa İktisadî Konseyi.

II. TÜRKİYE VE YUNANİSTANA DAİR HUSUSÎ BİBLİYOGRAFYA

F.A.O. — Report of the FAO Mission to Greece, Washington, D.C., March, 1947
U.N. Yardım Teşkilâtının Yunanistanın Toprak Servetine dair Tetkiki, 1947
20 nci Asır Vakfının Yunanistana dair Tetkiki

M. W. Thornburg, G. Spry ve G. Soule vasıtasıyla, 20 nci Asır Vakfının Türkiyeye dair yaptığı Tetkik: Turkey, an Economic Appraisal, New York, 1949

Beynelmîlel Bankanın Türkiyeye gönderdiği Heyetin Raporu: The Economy of Turkey, Washington D.C., 1951

République Française, Ministère des Finances et des Affaires Economique, Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques, Mémento Economique: La Grèce, Presses Universitaires de France, Paris, 1952.

Aşağıda isimleri yazılı muhtelif Yunan Vekillerinin Konferansları:

G. Cafandaris, S. Stephanopoulos,

E. Tsouderos, G. Papandreou,

Soph. Venizelos, L. Maccas, C. Tsaldaris,

A. Diomedes, P. Canellopoulos,

G. Mavros, X. Zolotas, S. Costopoulos,

D. Helmis, S. Papapolitis,

G. Kartalis, Ch. Evelpidis, E. Avèroff,

G. Athnassiades Novas, G. Cassimatis,

S. Markezinis, C. Papayannis,

A. Capsalis, Tç. Merticopoulos.

James Shotwell — The Balkan Mision, New York, 1949

Türkiye Cumhuriyeti Celâl Bayar ve Başvekil A. Menderes'in Rapor ve Konferansları.

Yukarıkilerden başka müteakip raporlar :

- K. Varvaressos : A program of Economic Development for Greece, Beynelmi-lel Banka, Washington, D.C., 1952.
 G. Mantzavinos, — Studies and Memoirs from the Second World War, Athens, 1951 Two Recostructions of Greece, New York, 1948.
 D. Delivanis and Cleveland, Monetary Educations of Greece, New York, 1949.
 A. Andreou — Greek Commercial Policy, Athens, 1953.
 B. Damalas — Yunan Konjonktürüne dair muhtelif tetkikler.
 J. Frangos — Gümrüklere dair muhtelif tetkikler.
 T. Papatzonis — Gümrüklere dair muhtelif tetkikler.

Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı çerçevesinde Türk Yunan işbirliğine dair bilgi için Umumi Bibliyografyada zikredilen eserler ve Türkiye ile Yunanistan arasında aktedilen muhtelif anlaşmalara bakınız.

Eski Balkan Birliğine dair bilgi için aşağıdaki eserlere bakınız :

1930 - 35 Balkan konferansları zabıtları.

A. Papanastassiou : Vers l'Union Balkanique.

J. J. Kerner; ve H. N. Howard : The Balkan Conferences and the Balkan Entente.

M. Dendias : L'Organization du Proche Orient et le Mouvement de Rapprochement Balkanique, Paris, 1935.

Revue des Balkans ;Revue International des Etudes Balkaniques.

Evangelos Averoff : Union Dounaière Balkanique - Paris, 1933.

Royal Institute of International Affaires : The Balkan States, Oxford, 1936.

Gümrük birliklerine dair ilk ve orta çağlardaki fikirler için aşağıdaki eserlere bakınız :

A. M. Andreades : Economic Development of the Byzantine Empire - Oxford University Prees, London, 1936.

A. Aghnides : Mohammedan Theories of Finance - New York, 1917.

Resmî makamlar ve enstitüler neşriyatı :

İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Mecmuası.

İstatistik Umum Müdürlüğü Neşriyatı, Ankara.

Türkiye Maliye Gümrük ve İnhisarlar, İktisat ve Ticaret, İşletmeler,

Ziraat Bakanlığı ve İktisadi Heyet Neşriyatı.

Türkiye Merkez Bankası bülten ve raporları.

Resmî Türk Müesseseleri : Sümerbank, Etibank, Denizcilik Bankası,

Ziraat Bankası, Maden Tetkik Arama, Toprak Mahsulleri Ofisi,

Elektrik Araştırma Enstitüsü, Basın Yayın Müdürlüğü, ve Türk-

ofis neşriyatı.

Yunan İstatistik Müdürlüğü bülten ve hülâsaları.

Yunan Koordinasyon, Maliye, Ticaret, Sanayi, Yüksek İktisat Heyeti,

Dışişleri Vekâletleri neşriyatı.

Yunanistan Merkez Bankası rapor ve bültenleri.

Resmî Yunan Müesseseleri ve Bankaları Neşriyatı.

Yunan dergileri : İktisat Mecmuası, Atina
Yeni Ekonomi, Atina
Gümrük Mecmuası, Atina
Sanayi Mecmuası, Atina
Deniz Mecmuası, Pire
Tütün Mecmuası, Atina
Deniz Ticaret Mecmuası, Atina

Tercüme eden

Gülten Kazgan